

Розділ 1

Моїм першим справжнім спогадом, мабуть, є народження сестри Поліни 26 липня 1948 року: ця подія обіцяла значно більше, ніж усі давно набридлі іграшки, з якими я, трирічний, бавився. Утім, первинний захват від її появи в сім'ї швидко почав згасати, а коли вона трохи підросла, то взагалі виявилася для мене розчаруванням, — читай, мені вряди-годи доводилося говорити з нею різкувато. Проте наміри в мене були найкращі: я прагнув допомогти їй приготуватися до життя в реальному світі.

До прикладу, якимось мама залишила її саму в манежі, — аж тут прибіг я, почав трусити його й гарчати при цьому на сердешну крихітку, наче дикий звір. Вона, можливо, тоді не оцінила цього як слід, та мені це здалося корисним, хоч багато років по тому мама (Одрі, як ми називали її) згадувала ті випадки як приклад того, що саджати в манеж треба було не ту дитину!

Попри все, я дуже старався бути хорошим братом, і коли ми стали старшими, намагався залучити її до своїх «проектів», хоч вона ніколи не розуміла моїх пояснень, плакала, якщо я наплягав, і взагалі ставала безпорадною! А потім настав час, коли вона стала водити додому подружок. Одною з перших таких нагод був день, коли дідусь Воткінс купив нам величезний намет — принаймні нам він здавався таким, — і ми вдвох із ним непоспіхом встановили його на подвір'ї. То був момент славного єднання («бондингу», як нині люблять казати) для нас, «мужчин»: він терпляче демонстрував мені мистецтво створення вартісних речей, тимчасом як мою голову розривало від планів облаштування нового базового табору дослідників далеких джунглів

й інших таємничих місцин. Та ледь ми закінчили свою справу, з'явилася Поліна з компанією і захопила намет під госпіталь, щоб грати в ньому в лікарів і медсестер! Я, звісно, навідріз відмовився бути «доктором Гілланом», але пізніше згадуватиму цей момент, можна сказати, з усмішкою!

Sweet child	Миле дитя,
In time you'll see the line	Час проліта,
The line that's drawn between	І ти побачиш грань
Good and bad	Між добром і злом.

Загалом моє дитинство не було поганим, і я не можу сказати, що мій випадок — це з грязі в князі. Утім, назвати його затишним теж не випадає: минуло воно в передмісті Лондона Гаунслоу, де нам доводилося миритися з багатьма негараздами, зокрема з тим, що батьки мої часто сварилися й зрештою розійшлися. Батько мій, Білл, уже помер, але попри всі халепи, які він створював, я не можу думати про нього зле.

Народжений в Говані, частині Глазго, у великій робітничій сім'ї, він кинув школу в тринадцять років і разом із друзями — хлопцями того самого штибу — більшу частину юності провів на берегах Клайду, зайнятий усілякими темними й сумнівними оборудками.

Одною з них було вилонювання з річки дерев'яних колод, які хлопці з великим трудом викочували на берег, сушили й продавали мешканцям сусідніх кварталів. Місця то були суворі, і люди в них жили суворі: щоб утриматися серед них, потрібна була клепка в голові.

Дитячі спогади часто бувають сплутаними й перебільшеними. Але чого точно не можна перебільшити, це батькового акценту. Він сам називав його «гованським», і, порівнюючи з ним, Реб Несбітт* звучав наче Дерек Німмо**. Коли пізніше батько

* Реб Несбітт — герой однойменного комедійного серіалу на каналі ВВС, шотландець-алкоголік із Глазго, що свідомо живе життям безробітного.

** Дерек Німмо (1930-1999) — англійський актор-комік, відомий ролями карикатурно зображених представників вищого класу з відповідною «аристократичною» вимовою.

переїхав на південь Англії, це, певно, було для нього проблемою: я сам до чотирнадцяти років не розумів ані слова з його мовлення! Його гарчання й емоційні жести, які недосвідчені й необізнані люди іноді мали за погрозливі, часто були насправді виявами приязні, — тож його, мабуть, дивувало те, як ми тікали від нього, коли він лише намагався бути з нами лагідним.

Татові химери і його участь у сімейному житті постійно мінилися — від натхненних до відверто дурних і безвідповідальних. У сім'ї він аж ніяк не був центральною постаттю, а якщо і ставав такою, то причина на те завжди була якась хибна. Попри це ми з ним чудово ладнали в мої дитячі роки, і згодом він завжди підтримував мене, коли була в тому потреба.

З іншого боку, батьки повсякчас знаходили причини для суперечок: одною з них було Біллове ставлення до релігії, у найліпшому разі — неортодоксальне, а значить, не вельми помічне в сім'ї та громаді, яка прагнула виховувати своїх нащадків на християнських цінностях. Проте його сумніви та непідробна цікавість до «буття» і діянь Божих викликали мою повагу, коли я сам почав замислюватися над питаннями про Всемогутнього і Його Всесвіт.

I was born into confusion,
my mother said to me

When you become a man you'll
understand

But it's still a mystery.

В сум'ятті я народився, мати
мовила мені:

Станеш мужем,
зрозумієш, —

Та це досі в таїні.

Мені було років десять, коли я вперше зацікавився величию й складністю питання про нескінченне, позираючи в синє небо, залите сонцем, по той бік якого, — так казали мені, — суцільна чорнота. У ясну погоду вночі я міг бачити цю чорноту, а в ній — лише місяць і численні сузір'я. І так виходило, що відповіддю на мої запитання було хіба те, що «все це» триває нескінченно. Це зводило мене з розуму. Навіть я, хоч яким іще був малим, розумів, що в житті ніщо не триває вічно. Своєю дитячою свідомістю я встиг осягнути, що кожна кімната має стіни й двері, а подвір'я нашого будинку закінчується хврткою. За нею пролягає

вулиця, яка теж має певний кінець. Геть не так усе було в небі: там я не бачив ані стін, ані дверей — лише простір, безкрайний простір, і це не мало для мене сенсу. Тож я шукав відповіді, а вони всі були або безглуздими, або безумними. У своїй жвавій уяві я шукав способів обмежити простір, створити стіни, у яких існував би він — усі його частини, особливо небо!

Але, досягнувши цього у своїх думках, я повертався в реальність і знову поставав перед марнотою визначення простору, неможливістю контролювати й обмежити його. Тож лишалося визнати, що «космос» тягнеться без кінця: так було в моєму дитинстві, так буде й у більш зрілі мої роки, і це знайде одного дня втілення в пісні Mr. Universe, яку ми випустили з Роджером Гловером у 1967 році на лейблі «Пай», і пізніше з Ian Gillan Band — вона вийшла на Virgin у 1979-му.

Сумніви щодо поняття простору і питання про Бога не є грихом у цій книжці, хоч я ніколи не розумів, як у Його ім'я, виправдовуючись Ним, можна коїти масові вбивства. Тож нині я живу з думкою, що всі ми — лише бульбашки в чиємусь кухлі пива. Сподіваюся, майбутнє подарує мені нове натхнення!

Я дуже шкодую, що не приділив більше часу пізнанню Біллового ставлення до життя і того, чому він так багато в цьому житті не приймав. На жаль, багато його думок, — коли їх вдавалося зрозуміти, — вважалися некорисними для суспільства, у якому добро й чесноти посідали місце головних прагнень, тому кісткя і матерію сімейного життя забезпечувала Одрі.

Її перевага була, либонь, у кращому, ніж у Білла, походженні — правда це чи ні. Вона була одною із чотирьох дітей у сім'ї, і, трошки забігши наперед, скажу, що найстарша з них, «тітонька Джоан», відіграла важливу роль на ранньому етапі моєї музичної кар'єри. Узявши шлюб з американським військовим на ім'я Чарлі, вона назвалася місис Крюкерн. З ним вона переїхала до Штатів і там стала першою закордонною фанаткою мого гурту Episode Six, коли він сформувався. Вона писала у фан-клуб листи, підписуючись просто як «Джоан», і це було чудове маскування. Знаю, що в той важливий час нашого становлення це справило враження на багатьох.

Проте до епохи Episode Six залишалося ще кілька років, тож повернімося в часи тітоньки Джоан. Одрі завжди здавалась мені людиною дуже цілеспрямованою, релігійною, працьовитою та одержимою своїми прагненнями. Життя наших рідних і знайомих оберталося навколо тих місцин західного Лондона, звідки невдовзі виросте новий і захопливий «жанр» музики з такими іменами, як Лорд Крикун Сатч (для друзів просто Крикун), Кліфф Беннетт, відомий за фільмом «Порушники спокою», Мік Андервуд (чиє ім'я ще не раз виринатиме в цій історії) і, звісно, чоловік, з яким мене одного дня познайомив Мік, — Річі Блекмор, «дикун», чиє ім'я тут звучатиме ще частіше. Насправді наш маленький «кутик всесвіту» зробить неабиякий внесок у нову музичну й «митецьку» сцену в ті часи, коли накотить хвиля рок-н-ролу. Він продовжує квітнути й донині. Але, знов-таки, до цього ще мало сплисти багато часу, а поки що Поліна і я мусили миритися з тривалою ворожнечею між нашими батьками, прикрою ілюстрацією якої стане інцидент, що призведе до остаточного розриву.

Зараз, читаючи ці рядки, врахуйте, будь ласка, що вся наша сім'я, без винятку, любила тварин, віддаючи перевагу певним видам перед іншими. Білл, наприклад, не був великим шанувальником котів, тому Одрі вважала своїм правом, під впливом настрою одного дня, піти й купити кішку, яку вона з тріумфом принесла додому й представила нам як Саллі. Цей «вибрик» зробив атмосферу в домі ще похмурішою, ніж вона була за годину до того. Після короткого періоду оцінки й зважування «за» і «проти» Білл вийшов за двері й невдовзі повернувся з папужкою на ім'я Пафф, якого посадив у куплену для цього клітку, причепивши її на раму, зроблену з обруча. Обруч цей він закріпив на підставці заввишки півтора метра, і коли всі облаштування було завершено, установив конструкцію в кутку вітальні, звідки пташка могла б спостерігати світ за вікном. Щоб ви краще уявили сцену, додам, що вітальня мала двоє дверей: одні були загороджені якимись меблями (забув уже, чим саме), тож місце залишалося тільки для дивана перед каміном, стола і двох крісел, одне з яких було Білловим. Його він поставив коло самого вікна, тому

пройти з передпокою можна було тільки повз нього, — отож безталанна киця постійно мучилася тим, що її не пускають до такої ласої поживи!

Та настав день, коли за неймовірним збігом обставин Саллі й Пафф опинилися в кімнаті сам на сам. Не дуже вірячи в те, що Бог нарешті пристав на її бік, кішка скочила на бильце крісла, розрахувала кут і відстань та прийняла невідворотне рішення зробити стрибок. Від сили, з якою вона налетіла на клітку, уся конструкція зробила кілька обертальних рухів, після чого Бог полишив Саллі, а його місце заступив Білл. Миттю оцінивши становище, він плавним і блискавичним рухом підскочив до кішки, схопив її великою рукою і тим самим рухом запустив прями́сінько в протилежну стіну, влипнувши в яку, вона зависла на кілька секунд і швидко (без гальм) сповзла по квітчастих шпалерах на підлогу. Життя їй, найімовірніше, врятували кігті, більшість яких вона встигла втягнути й тому не роздерла ними шпалери. Проте кілька кігтів залишилися в клітці, де Пафф ліниво роздивлявся їх серед тирси, якою було посипано підлогу.

Озираючись на ті часи, я розумію, що навряд чи у шлюбі могли поєднатися дві такі відмінні особи — із цілковито протилежними поглядами на політику, релігію, соціальні й культурні питання. Хай що візьми, вони були в усьому антагоністами! Тому, певно, марно було чекати, що з їхнього союзу вийде щось путне. Ситуація загострилася до межі, коли Одрі дізналася, що Білл ходив на сторону.

Як і більшість молодих чоловіків того часу, Білл пройшов військову службу, де піднявся до звання сержанта провізійного корпусу. Хоча стосунки між нашими батьками ніколи не були теплими, мені здається, вони зіпсувалися геть катастрофічно тоді, коли в нашу поштову скриньку стали приходити листи зі зворотною адресою в Ліверпулі. Згодом виявилось, що в Білла там була молода подруга, яка чекала від нього дитину. Одрі викликала Білла на відверту розмову, на якій була присутня й та дівчина, що, певно, стало тяжким випробуванням для обох жінок. Шок, який спіткав Одрі, був цілком зрозумілим, але не менш приголомшена була й дівчина, дізнавшись, що її коханий — і батько

її дитини — одружений. Було начебто домовлено, що дівчина одержуватиме по 30 шилінгів (1,5 фунта) на тиждень до народження дитини, а після народження план буде переглянуто.

Дитина народилась мертвою, відтак Одрі пішла від Білла, узявши нас із собою. Розумію, що це звучить безрозсудно, але поза тим, що трапилося між двома такими прикро несумісними людьми, і попри те, що я пам'ятаю про Біллові вчинки, я все ж таки відмовляюся думати про нього погано або винуватити лише його самого в розпаді сім'ї. Пригадуючи тепер цю сагу, я бачу, що наша сім'я була приречена від самого початку, проте як і чому це сталося — не мій клопіт.

Нахилившись поцілувати батька в лоб, я глянув на його підборіддя. Чимось воно мене здивувало. Чим же? Йому — такому уважному до питань гігієни й зовнішності — давно треба було поголитися. Скільки ранків поспіль я стояв поруч із ним, дивлячись на демонстрацію і слухаючи пояснення цього ритуалу. Спершу вимити обличчя простим милом. Потім умитися водою такою гарячою, яку лише можеш стерпіти, і нанести пензликом крем для гоління. Palmolive — такого зараз уже не роблять. Після цього шкіра під лезом ставала навіть м'якшою за мою, дитячу, — так мені здавалося. Вряди-годи він міг мазнути кремом мені по личку й «поголити» бритвою без леза. Дивовижне було відчуття! «Ти кращий за мене, Ганга-Дін», — казав він мені.

Що ж із ним сталося? Востаннє я бачив його близько 11-ї години вечора: він вийшов з готелю, де я зупинився, і поїхав додому з чистим підборіддям. Упродовж години по тому він помер просто за кермом авто. Тепер тут, у моргу, за вісімдесят кілометрів, дванадцять годин по тому, йому дуже було треба поголитися.

Так, це він, мій батько Вільям. Так. Так!

Я змушений був пройти формальну процедуру впізнання. «Подбайте, будь ласка, щоб його добре поголили перед тим». Перед чим? Так думав я, намагаючись опанувати себе.

Мені завжди здавалося, що вуса ростуть на обличчі мерця лише в піратських піснях. Усе, що було в мені від батька, зосередилося на тому часі.

У наступні роки (а саме в 1997-му) я зумію відродити настрої того періоду й згадаю батька приятним компліментом у піратській пісеньці Gunga Din («Ганга-Дін»), яку я написав для свого сольного проекту Dreamcatcher. Моїм співавтором і співпродюсером того альбому був Стів Морріс, з ним я познайомився саме в ті часи, коли зібрав один зі своїх перших гуртів — Moonshiners (див. розділ 2).

I'll be true to you	Лиш правду розповім.
No matter what you do	Хай би що ти робив,
How you diddling	Розводив брехні
Fair to middling	Посередні,
I'll be true to you!	Лиш правду розповім.

Тож якщо моє життя в ті роки зростання здається вам травматичним, ба навіть нещасливим, — то це не так. Певна річ, мені було сумно через розлучення батьків, сумно було залишити звичний дім і переїхати до діда з бабою, та не менше було й світлих і теплих спогадів. Принагідно не можу не згадати дядька Алека, скаженого винахідника, від якого я, мабуть, і набрався своєї заповзятливості. Він був братом Білла і в нашому домі певною мірою персоною нон грата. Сам Білл не любив згадувати про нього й навіть трохи його соромився, що в багатьох сенсах було кумедно.

Алек приїжджав до нас у гості з Шотландії кілька разів, привозячи із собою картонні коробки з різноманітним химерним начинням. Білл зустрічав його на вокзалі «Кінгс-Кросс» і завозив разом з багажем у найближчий паб, де вони просиджували доти, доки нас, дітей, вкладали спати. Зрештою, опинившись у хаті, Алек розпаковував і показував Біллові свій найновіший винахід, — завжди докладно все про нього пояснюючи. Добре виспавшись, уранці він вирушав до патентного бюро.

Якось мені випала нагода побачити одне з Алекових творінь — це було щось неймовірне! Виріб із прегарно вирізьблених шматків дерева, ідеально припасованих один до одного — його монтаж тривав цілу годину, а то й більше. Та коли він завершився,